

TÓTH ERIKA

OLVASÓVÁ NEVELÉS A GYAKORLATBAN (3. RÉSZ) A TANTÁRGYAK KÖZÖTTI KAPCSOLAT, A MUFFINKOHÉZIÓ

„Mondd és elfelejtem; mutasd meg és megjegyzem; engedd, hogy csináljam és megértem.” (Konfuciusz)

A szövegértés fejlesztése az olvasásórán kívül a többi tantárgy feladata is. Ezért akár a verbális szövegértés, akár az írott szöveg megértésének fejlesztését szükségszerű folytatni az anyanyelvi nevelésen kívül is. Minden tantárgynál ügyelni kell a megtanulandó szövegek megértésére, amit a speciális szövegelemzéssel érhetünk el. Gondot kell fordítani a jellegzetes struktúrájára, a magyarázataira, a definíciók struktúrájára, a magyarázataira, az ismeretközlő szövegek tartalmának sűrítettségére. A vázlat készítésére is meg kell tanítani a tanulókat. A vázlatban az információkat rendszerezzük, ami segíti a megértést.

Az alsó tagozaton a különböző tantárgyak oktatását általában egy pedagógus végzi, ami nagy lehetőséget biztosít a tantárgyak közötti kapcsolatok kihasználására az oktatási-nevelési cél elérésében. Az olvasás folyamatának begyakorlására komplexen kell tekinteni, s az olvasott szöveghez akár a többi tanítási órán is vissza lehet csatolni. Ez viszont a tervezés és kivitelezés szempontjából is többletmunkát igényel a tanítótól, s mellette rugalmasságot, nyitottságot kíván az új dolgok iránt. A képzőművészet-óra

összekapcsolása az olvasástanulással a legkézenfekvőbb megoldás, mivel lehetőség nyílik az olvasott szöveghez illusztrációt, bábót, hátteret készíteni – a hozzá kapcsolódó érzéseket megfesteni, megrajzolni vagy esetleg gyurmából megformázni a szereplőket. Több szempontból is megközelíthetjük az adott szöveget, s mivel a gyermek képekben gondolkodik, a motiváció biztosított. A tanulás így kellemes élményhez kapcsolódik, ezáltal sokkal hatékonyabb.

Természetesen bármilyen órán alkalmazható ez a kölcsönhatás, ha megtaláljuk a közös pontot. Matematikaóra is készíthetünk feladatokat az olvasott szövegből kiindulva. A természetismeret-órán tanultakhoz kereshetünk szépirodalmi szövegeket – vagy fordítva. Ezekkel a stratégiákkal az egyes megértési modulokat erősítjük, amelyekkel a szövegértés minőségét pozitívan tudjuk befolyásolni. Személyesen megtapasztaltam, ha egy dologgal több aspektusból foglalkozunk, a tanulók könnyebben aktivizálják a már meglévő tudásukat, és ezáltal sikerélményhez is jutnak. Őszintén bevallom, az informatikaórákat az alsó tagozaton nem tartom annyira indokoltnak. Olyan sok képernyőt néznek a mai gyerekek, hogy az ötödik évfolyamig ezt mellőzném. A kütyük világában nincs szükségük alapvető

informatikai ismeretek elsajátítására, hiszen a legtöbbször a harmadik osztályra aktív számítógép-felhasználóvá válik. Vekerdy írja, hogy a gyerek személységfejlődése szempontjából az lenne az ideális, ha 10 éves koráig nem válna felhasználóvá, nem a virtuális világban szocializálna. Ez ma már szinte elképzelhetetlen. Az is érdekes, hogy a néhai Steve Jobs, aki rengeteg számítógéppel látta el az iskolákat, saját gyerekeit tiltotta a kütyük használatától. A Microsoft egyik vezető munkatársa is hasonlóan vélekedik. A Google, az Apple, az eBay és a Helwett-Packard felsővezetőinek gyerekei olyan Waldorf-iskolába járnak, ahol digitális eszközöket egyáltalán nem használnak. A képernyők tompítják az érzékeinket, a fejlődő idegrendszert pedig túl sok ingerrel terhelik meg. Mindez pedig hozzájárul a figyelemhiányos hiperaktivitás-zavar kialakulásához (Vekerdy, 2017, 227–242). Mivel a harmadik évfolyamtól a tanterv heti egy óra informatikát tartalmaz, célszerű lehet ezt az olvasási képességek, a szövegértés és a matematikai képességek fejlesztésére is felhasználni. Az írás gyakorlása a számítógépen, a másolás, az áthelyezés, képek mentése, rajzolás a gyerekek többségének nem okoz nagy gondot. Az informatikaóra egy része viszont felhasználható bármely tantárgy során felmerülő kérdés

megválaszolására, azaz információkeresésre, ezáltal közvetve az olvasási képességek fejlesztésére is. Fontos felhívni a tanulók figyelmét a számítógép nyújtotta előnyök kihasználására, a játékokon és a szórakozáson kívül, valamint az internet veszélyeire is. Azt is meg kell magyarázni nekik, hogy nem minden igaz vagy pontos, amit az interneten található. Ezt feltétlenül meg kell tanítanunk nekik, ugyanis ez gyakran a felnőtteknek sem mindig egyértelmű.

De hogyan válhat egy muffin a tantárgyközi kapcsolatok főszereplőjévé a második osztályban? Az alábbiakban a szövegfeldolgozás egy nem tipikus módját szeretném bemutatni, melyet osztályomnak az őszi szünetet megelőző napra terveztem be. Ekkor a tanulók többsége már a közelgő szünetével lényegesen többet foglalkozik, mint a tanulással, és az ilyen napokon új anyagot nem nagyon érdemes átvenni. Jómagam a szünetekre házi feladatot sem szoktam adni, legyen idejük játszani gondtalanul. Az ilyen szünetváró napokra érdemes projektnapot betervezni, a miénk a muffinos nap lett. Az elmúlt iskolaévben ezt az egyszerű süteményt már többször megsütöttem nekik otthon. Nagyon szerették, kérték a receptet, hogy ők is elkészítsék majd. Azt ígértem akkor nekik, megkapják, ha majd a receptet el tudják olvasni és le is tudják írni. Ezt a feltételt egy jó ideje teljesítik, és elérkezett az idő, hogy a receptet megosszam velük, a magam módján. Mivel a gyakorlatias szövegek megértésére is hangsúlyt kell helyezni, az olvasásórát a recept megismertetésével kezdtem. Felidéz- tük a muffinhoz kapcsolódó emléket, milyen volt, emlékeznek-e az ízére, illatára. Elmesélték, ki szokott otthon

sütni, milyen süteményt, mi minden kellett hozzá. Ezután megmondtam nekik, hogy ma elkészítik a saját kis receptes könyvecskéjüket. Kiosztottam a rajzlapot, ezt az utasításon alapján félbehajtották, és elmondtam, melyik oldalra mi kerül. A borítóra (az előző nap tanultuk a könyv részéről) színes muffinok kerülnek majd és a Muffin-recept cím. A következő oldalra önmagukat fogják lerajzolni egy muffinnal, és a mellette található oldalra másolják majd le magát a receptet. Az első óra a tervezéssel, a segédvonalak kijelölésével és a borítólap elkészítésével telt. Megmagyaráztam nekik a muffin szó kiejtését, hogy másképp írjuk, mint ahogy olvassuk. Mindenki megértette. A második órán felírtam a táblára a receptet, majd szavanként ellenőriztem a megértést. A folyadékok (olaj, tej) mennyiségét poharakhoz hasonlítva magyaráztam. A lisztet, cukrot bögrével adja meg a recept, s ezekhez viszonyítottam a vizes poharat (tej) és a kávéscsészét (olaj). A recept olvasásával, lemásolásával, önmaguk lerajzolásával két órát dolgoztak. A negyedik órán muffinos szöveges feladatokat számoltak ki, majd az ötödik órán lementünk a tankonyhába, a kis könyvecskéikkel és a hozzávalókkal ellenőrizni a szövegértést. Mivel délután a napköziben a nulladikosokkal együtt vannak, őket is meg akartuk vendégelni a sütivel, ezért dupla adagot készítettünk. A hozzávalókból kétszer annyit kellett közösen kiszámolni (matematika). Mindenki segédkezett az elkészítésben, a fiúk a mosogatásban is. Az egy óra az előkészületekhez volt elég, amíg még egyszer elolvastuk, majd összeállítottuk a receptet. A hatodik, hetedik óra végére megsült a harminchat muffin, és miután elrakodtunk, mindenki

elfogyasztotta a sajátját. Bőven jutott a kis nulladikosoknak is. A gyerekek egész nap serényen dolgoztak, a tanítási órákat bőven meghaladva, de nem reklamált senki. Nagyon jól érezték magukat, élvezték a feladatot. A folytatás garantált. A következő közös sütésre a gyerekektől várom a recepteket, ötleteket, tehát hasonló szöveggel ilyen módon foglalkozniuk kell majd otthon is.

A szövegfeldolgozás, a szövegértés fejlesztése nem kizárólag az anyanyelvi nevelés feladata, hiszen minden tanítási órán szövegekkel dolgozunk, akár írott, akár verbális formában. A tantárgyak az alsó tagozaton nem különíthetők el, de valamilyen szinten később sem. Ugyanolyan modulokat alkotnak, mint az olvasáshoz szükséges részképességek.

Érdekes ebben is kitekinteni. Finnországban most készülnek bevezetni a tantárgyak nélküli oktatást. Az egyes tantárgyakat interdiszciplináris formában fogják oktatni. A finn iskola-rendszert a világ legjobbjaként tartják számon, mégis folyamatosan változtatnak, fejlődnek. A tegnapi tudás, tapasztalat holnapra biztosan kevés lesz. Nálunk is.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Pasi Sahlberg: *A finn példa – Mit tanulhat a világ a finnországi oktatás reformjából?* Budapest, Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó, 2013.
- Vekerdy Tamás: *Érzelmi biztonság*. Budapest, Kulcslyuk Kiadó, 2013.
- Vekerdy Tamás: *Belső szabadság – Elég jó szülő – elég jó gyerek*. Budapest, Kulcslyuk Kiadó, 2017.

